

ושוב בדיחות עדתיות

שלוש הנובלות שב"חתונה בוכרית" מבקשות להציב מראה מגחיקה מול היחסים בין גברים לנשים. אחת עושה זאת בחן ובעוקצנות חביבה, ואילו השתיים האחרות מנסות ליצור גרוטסקה חנוך-לוינית, ולא מצליחות אלא להגעיל

אריק גלסנר

דן בניה-סרי, חתונה בוכרית, כתר, 366 עמ'

שלוש נובלות ב"חתונה בוכרית" של דן בניה-סרי, ולכולן עניין אחד: חשיפת הפטנה המהווה והמוזהמת שמצויה לעתים מתחת ליחסים שבין גברים לנשים. בשלושתן יש מטעמה של הבורלסקה והפארסה, אך רק אחת מהן ראויה.

הנובלה הזאת היא הנובלה הראשונה, ששמה כשם הקובץ. שמואל מורדוף, "בחור בוכרי ממוצע קומה, ואף פושר למראה" הוא רווק, ממוצע לא רק מצד תוארו, ולכוד בין שלוש נשים. הראשונה: בת דודו, זלפה. חסרונותיה: "אותה בתולה לא נודעה בפנים נאות, ואף גופה לא יצא לתלפיות. מין לביבה עיסתית שנאפתה למעלה מן המידה, שאלמלא עינה הימנית, לא היית יודע שגם השמאלית פוזלת" (עמ' 11). מעלותיה: אביה, דודו קצר הרוח של שמואל, איש עשיר הוא, ומלווה כספים לאביו של שמואל. אם ירצה שמואל בזלפה, יימחק חובו של אביו ורווחתו הכלכלית תובטח. שמואל מבקש להימלט מן השידוך ומתאהב באישה השנייה בנובלה: רוחמה הכורדית. רוחמה היא בת למשפחת פשע, אבל ניחנה בקסם ארוטי לא מבוטל. אך דא עקא והוריו של שמואל מתנגדים לשידוך (בוכרי יישא עבריינית? ועוד מרוששת? ועוד כורדית?). האישה השלישית היא האופציה השפויה יחסית בסיפור המטורף: מנהלת חשבונות, שבעלה ברח, המנסה להכניס את שמואל למיטתה. כיצד ייחלץ שמואל חברנו מסבך הנשים שנפלו עליו ונפלו בגורלו?

בגוף שלישי עוקב בניה-סרי אחר הסיפור המרתיע-משעשע הזה של שמואל מורדוף, אדם הנס מפני גורלו, סיפור המתרחש בתקופת המנדט בירושלים (אף שיש טעות היסטורית אחת, כי לפתע צץ בסיפור "שוקולד ישראלי", והשימוש בשם התואר "ישראלי" מקומו לא יכירנו בתקופת המנדט). את הספר מקדיש בניה-סרי ליוסי בנאי, ואכן, הנובלה הזאת מזכירה מערכון של שלישיית הגשש החיוור: הומור עממי במונן הטוב של המילה, הומור של עקיצות עדתיות ושל איי-הבנות הרדיות ("אומרים", כך מספרים לשמואל, "שזלפה מצאה לה באמריקה 'חתן'. 'אשכנזי? חס ושלום.' 'צעיר? היה.' 'היום? מוכר סיגריות'"), הומור של דימויים עממיים עזים ומבדחים ("הסבא שלה? נגמר, מסכן, כמו נר. כל יום יותר קטן. לא אכל. רק שתה. ערק"), הומור נונסנס קליל ("אז מה אתה מחפש? איך לצאת מפה? 'תנסה מאיפה שבאת'"). הנובלה מזכירה מערכון של הגשש לא רק מבחינת תכניה, אלא גם מכיוון

עיצוב וצילום עטומה: עדה רוטבוך

יש ז'אנר שלם בתולדות הספרות של יצירות שהאפקט הרגשי המרכזי שלהן, האפקט המכוון, הוא גועל. כאלה הן כמה מהיצירות של גונול, מנדלי מוכר ספרים ובלזק

ששיאיה בנויים כמחזה או מערכון, ולא כרומן, כלומר בנויים על פינג-פונג דיאלוגי ולא על תיאור חיזוני של מספר.

חבל מאוד, אם כן, שאל הנובלה החביבה הזאת צוותו שתי נובלות מיותרות ומרגיזות, מלאות להג ותפלות. הנובלה השנייה, "פסלים פרסיים", מספרת על בעל שמבקש להכניס את אשתו להריון אבל האישה מסרבת לו. האישה, צנומה ושרופה, מקפידה לאכול מאכלים בריאים ותפלים, ובעלה, שמנסה להעטות על זוגתו בשר, הן על ידי עיבודה והן על ידי האכלתה במשמנים, מפנטז על השכנה השמנה והנחשקת, שאשתו מעירה עליה בחביבות, שכשילדה, "בוודאי חילצו הרופאים במנוף את גור הפילים ממעיה" (עמ' 127).

הנובלה השלישית, "הכנות לאביב", כמו הופכת על פיו את הקונפליקט. הגבר כאן אינו מצליח לחדור לבת זוגו בגלל גודלה הפיזי ובגלל קוטנו הפיזי (בכל מובן אפשרי). "כיצד יטפס על הרדיה המסעירי? והרי רק בשבוע שעבר, לא הצליח להוציא ממיטת סבתה אלא קרקור רופס של תרנגול עיף" (עמ' 254). בניסיון נוסף הוא יוצא לביתה של זוגתו, אך פוגש בדרך, באוטובוס, בחורה תמהונית, ששמה אותו ממסלולו.

שתי הנובלות מלאות קטעי גועל. לא רק ביחסים בין גברים לנשים, אלא גם סתם כך, בתיאורי שיכרות, עכברים ומקקים. אבל בזה אין רע

כשלעצמו. יש ז'אנר שלם בתולדות הספרות של יצירות שהאפקט הרגשי המרכזי שלהן, האפקט המכוון, הוא גועל. כאלה הן כמה מהיצירות של גוגול, של מנדלי מוכר ספרים, של בלזק; דוסטויבסקי אף כתב נובלה בשם המפורש "מעשה מגעיל", ואליאס קאנטי זכה בפרס נובל בין השאר בזכות רומן המופת המגעיל "סנוורים". אצלנו התמחה בכך חנוך לוין, ויש רמוזים רבים לכך שבניה-סרי מבקש להתכתב איתו. אבל הנובלות לא מגעילות באופן הנכון.

ראשית, הגועל מוקצן וסתמי. העוקצנות העדתית והיצריות המפולפלת של הנובלה הראשונה הופכות בשתי הנובלות הבאות להומור עדתי גס וסר טעם ("איש טוב. עירקי טוב, אם כי מצד אמו נולד מעט פגום. דהיינו, פרסי", עמ' 263) ולולוגריות מינית, "עממית" באופן מעושה וחסרת צידוק פנימי ("העיקר באישה הוא להאזין לסיבובי המנוע שלה, להמתין עד שיציף השמן את כל החלקים. רק אז יכול אתה עם הסוס שלך להיכנס לאורווה", עמ' 130).

בעיה עקרונית בהרבה היא ששתי הנובלות מלאות דברת מייגעת ואינספור תהפוכות עלילה הנמסרות מפי הדמויות או מפי המספר. בניה-סרי מבקש לרמוז לנו שמאחורי הגודש הפטפטי הזה מסתתר איזה "מבנה עומק" קשית, שכנגודת מחוקיותו הנוקשה מתנהלים יחסים הגרוטסקיים של הגברים והנשים ב"פני השטח" של הנובלות, אבל הקורא לא משתכנע בזה. אצל חנוך לוין ניתן לראות בקלות איך פרטי העלילה נגזרים מ"מבנה עומק" מקורי, פרוורטי ונעוץ, הנוגע להבנת יחסי הכוח בין גברים לנשים. אצל קאנטי, ב"סנוורים", גודש הגועל ביטא את הניוון של גרמניה הוויימאריט, שמחכה ל"מנהיג חזק" שינקה את הבלגן וישליט "סדר". ואילו כאן, בהיעדר "מבנה עומק" שיצדיק את פיתוליו של "פני השטח", מתגלות הנובלות בערות תפלות. מה, למשל, אני אמור לעשות עם קטע הדיאלוג התמוה הבא? "אבל גבירתי כמעט ספרדייה. 'מרוקאית'. אני מצטער. בוודאי טעות של אביך. לא. אבא דווקא נולד בהתחלה בסדר. כמעט בולגרי." 'מרוקאי? זה בא עם הפרצוף.' 'אז מה יש לך נגד בן גוריון?' 'שבמקום לדבר היה הולך למכור נעליים'" (עמ' 289).

ומה כבר אפשר להגיד על הקטע הזה: "הסטטיסטיקה הרפואית מלמדת שכל הנשים שנאנסו בשנה האחרונה ילדו בנים זכרים." ואם במקרה ילדה אחת מהן נקבה? 'זו עדות שהאנס היה פולני'" (עמ' 172).